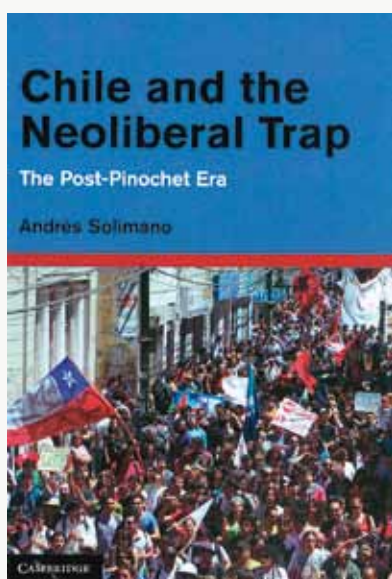

Tuloerot ja julkisen sektorin laajuus ovat tuttuja kipupisteitä suomalaisille. Viime aikoina myös yliopistokoulutuksen maksullisuus on noussut keskustelun aiheeksi. Chilessä painitaan samojen kysymysten kanssa, mutta täysin erilaisesta lähtökohdasta. Kansantaloustieteen johdantokursseilla lähes poikkeuksetta opetetaan täydellisten markkinoiden autuutta, mutta Chilessä äärimmäisen markkinatalouden soveltaminen on johtanut tulokseen, jonka onnistuneisuudesta ollaan erimielisiä.

Andres Solimano on kokenut kehitystaloustieteilijä, joka nykyisin johtaa perustamaansa instituuttia Santiagossa. Hänen kirjoittamansa teos linjaa kriittisesti Chilessä tapahtuneita poliittisia ja taloudellisia kehityskulkuja kenraali Augusto Pinochetin diktatuurin (1973–90) päättymisen jälkeen. Keskiössä on maan uusliberalistinen talouspolitiikka, jonka perusteiden luomisessa auttoi Pinochetin aikana joukko huippukoulutettuja ekonomisteja. Käytännössä kaikki vallassa olleet poliittiset puolueet ovat Solimanon mukaan suuntauksestaan riippumatta pitkälti sitoutuneet järjestelmään, vaikka osittaisia reformeja onkin toteutettu.

Chilen bruttokansantuotteen kasvu oli varsin vinhaa erityisesti 1980-luvun lopulla ja 1990-luvun alkupuolella. Kasvu on hieman hidastunut sittemmin, joskin vielä 2000-luvullakin se on ollut esimerkiksi suuria Latalai-

Andrés Solimano:

Chile and the Neoliberal Trap

The Post-Pinochet Era

Cambridge: Cambridge University Press, 2012. 182 s.

Mari Kangasniemi
Vanhempi tutkija
Palkansaajien tutkimuslaitos
mari.kangasniemi@labour.fi

sen Amerikan talouksia nopeampaa. Historiallisesti katsoen maan inflaatio on hidastunut siedettäviin lukemiin, ja työttömyydenkin on pysytellyt kohtalaisena aikaisempaan verrattuna. Tuloerot eivät kuitenkaan ole juuri lainkaan muuttuneet vuosina 1987–2009. Varallisuuden jakautuminen ei ole sen tasaisempaa. Vuonna 2010 neljän rikkaimman chileläisen perheen varallisuus vastasi 20,8 prosenttia bkt:sta.

Sekä koulutus että terveydenhuolto suosivat hyvätuloisia. Koulutus on moninkertaisesti kalliimpaa kuin useimmissa muissa maissa, ja Solimano arvelee sen nielemän osuuden perheiden budjetista olevan maailman korkein, 28 prosenttia verrattuna esimerkiksi Yhdysvaltojen 11 prosenttiin. Terveydenhuolto muodostuu kahdesta rinnakkaisesta järjestelmästä, joista kattavampi on vain varakkaiden saavutettavissa.

Markkinaehtoisuutta voidaan toki perustella tehokkuusnäkökulmasta. Kuitenkin käytännössä markkinat ovat Solimanon mukaan Chilessä monilla toimialoilla hyvin keskittyneet. Näin ollen julkisen sektorin tai säädellyn talouden vaihtoehtona ei ole suinkaan täydellinen kilpailu vaan hyvin epätäydellinen kil-

pailu. Suuryhtiöt ja esimerkiksi yksityiset eläkeyhtiöt myös lobbaavat ankarasti. Chilen tiedotusvälineiden riippumattomuus ja kansalaisyhteiskunnan edistämisenkään eivät saa Solimanolta puhtaita papereita.

Taloukskasvun ja tuloerojen yhteys sinänsä on kiistelty aihe taloustieteessä. Simon Kuznets esitti 1950-luvulla teorian, jonka mukaan tuloerot ensin kasvavat taloukskasvun myötä ja myöhemmin pienenevät jälleen. Myöhemmin tutkimus on saanut vaihtelevia tuloksia taloukskasvun ja tuloerojen välisestä suhteesta ja kausaliteetista. Chilessäkin absoluuttista köyhyyttä on onnistuttu jonkin verran vähentämään, joskaan tilastojen luotettavuus ei vakuuta kaikkia. Solimano vastustaa kuitenkin ajatusta, että tulojen uudelleenjaolla pyrittäisiin vain köyhimpien auttamiseen. Hän peräänkuuluttaa myös keski- ja työväenluokan aseman kohentamista talouseliitin kustannuksella.

Vaikka ei uskoisi yleisen tuloerojen kaventamisen hyvinvointia kohentavaan voimaan sinänsä, mahdollisuuksien tasa-arvokaan ei näytä Chilen järjestelmässä toteutuvan. Esimerkiksi toistuvat laajat opiskelijamielenosoitukset osoit-

tavat, etteivät kaikki muutkaan maassa ole täysin tyytyväisiä asioiden tilaan. Toisaalta vuonna 2010 chileläiset itse valitsivat vasemmiston pitkän valtakauden jälkeen presidentiksi maan superrikkaisiin kuuluvan Sebastin Pineran, mitä kirjassa ei liiemmin käsitellä. Miksi ihmisten tyytymättömyys ei täysin kanavoidu käytännön politiikkaan, kun demokratiasta kuitenkin on kyse? Solimanon mukaan suurta roolia näyttellessä käytännössä kaksipuoluejärjestelmä ja diktatuurin väistyttyä tehdyt myönnytykset. Poliitiikan tutkija olisi ehkä osannut esitellä hieman monipuolisemmin chileläisen politiikan kiemuroita.

Solimanon kirja ei ole kevyttä luettavaa, ja hän siteeraa akateemisen säntillisesti tilastoja ja tutkimuksia ja toistaa sanomaansa monesta tulokulmasta. Tutkijan näkökulmasta mukana on sittenkin yllättävän vähän vertailua samanlaisiin maihin, esimerkiksi muuhun Latinalaiseen Amerikkaan. Vaikka käy harvinaisen selväksi, että Chilen tasa-arvoistamiseen tarvitaan myös poliittista tahtoa, olisi ollut kiinnostavaa tietää, onko jossain samantapaisista lähtökohdista ja samalla aikavälillä onnistuttu siinä, missä Chilessä on epäonnistuttu. ■